

Unutulmaz Bir Eğitimci: İsmail Safa Güner

İ. Safa Güner, TÖDMF çalışmalarına son dönemde katılmış, yönetime de seçilmişti. Enstitülerin Kurucu Genel Müdürü Tonguç'tan, İvriz çıkışlı arkadaşlarım Süleyman Ege, Mahmut Makal ve Mevlüt Koca'dan adını çok duyduğum bu yılların eğitimcisi kuruntusuz, gösterişsiz kişiliği ile üzerimde yaşadım bir arkadaş etkisi bıraktı. Enstitü kurucusudur diye içimden taşıyıp gelen saygıyı görmezden gelerek gülüyor, mahcup mahcup saklanıyordu. Zaten ufak tefek yapılı, kara kuru bir insandı. Onun ne bükülmez kişilikte bir kimse olduğunu sonra sonra anlayacaktım.

FAKİR BAYKURT

1961 Anayasası, kamu personelinin de sendika kurabileceği ilkesini getirince öğretmenler sevindi. Ama bu ilkenin uygulanışını gösterecek bir yasanın da çıkması gerekiyordu. Bu gibi durumlarda sık sık olduğu gibi yasa gecikti, gecikti, ancak 1965 temmuzunda çıktı. Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) da aynı hafta içinde kuruldu. Niçin bu kadar şipşak? Çünkü üç yıldır tüzüğü ile kurucular listesi yüzde doksan hazırды.

O güne kadar öğretmenlerin sadece dernekleri vardı. Bunlar 1948'den sonra yarım derece genişletilen haklarla gelişmiş, büyük bir federasyon olmuştu. Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF), özellikle DP döneminde giden bakana çiçek, gelen bakana yemek veren bir işlev ile oyalandı. Yüksek yöneticilerle iyi geçinerek öğretmenlerin haklarını almayı, eğitimin durumunu iyileştirmeyi umdu.

Ama öğretmenler içinde bu umutlarla sonuç alınmayacağını düşünenler de vardı. Bunlar Aydın Kurultayı'nda etkinliklerini artırıp yönetimi ele aldılar. İlişkileri gene yumuşak tutmaya dikkat etmekle birlikte, sorunlara gösterilen ilgi yeter görülmezse, yasaların sınırları içinde tep-

kiler sertleşecekti. Ankara'da büyük bir yürüyüş yapıldı. Bağlı derneklerin de etkinlikleri serteldi...

Öğretmenlerin sendikalaşması konusundaki hazırlıkları TÖDMF yaptı. Antalya Kurultayı'nda, Arif Gelen'e hazırlatılan tüzük benimsendi. Ben o zaman öğretmen örgütlerinde etkin değildim. Ama, İmece dergisinde eski TÖDMF'yi estiren yazılar yazdım. Çalışmalara katılan arkadaşlarla yakın ilişkiyedim. İvriz ve Gökkyö Enstitüleri'nin Müdürü İsmail Safa Güner'le de o yıllarda tanıştım.

İ. Safa Güner, TÖDMF çalışmalarına son dönemde katılmış, yönetime de seçilmişti. Enstitülerin Kurucu Genel Müdürü Tonguç'tan, İvriz çıkışlı arkadaşlarım Süleyman Ege, Mahmut Makal ve Mevlüt Koca'dan adını çok duyduğum, bu yılların eğitimcisi kuruntusuz, gösterişsiz kişiliği ile üzerimde yaşadım bir arkadaş etkisi bıraktı. Enstitü kurucusudur diye içimden taşıyıp gelen saygıyı görmezden gelerek gülüyor, mahcup mahcup saklanıyordu. Zaten ufak tefek yapılı, kara kuru bir insandı. Onun ne bükülmez kişilikte olduğunu sonra sonra anlayacaktım. Sadece bu kadar değil, işlere kendini verdi mi tam veren, ne tür zor-

luk çıkarsa çıksın korkmayan, yılmayan, işler iyi gitmeye başlayınca da gevşemeyen; toplumsal, siyasal iklimin sert dönemlerinde bir bozkır köylüsünün doğa karşısında duruşu gibi dik durmayı başaran yaman bir kişiliği onunkisi.

Sendikanın kuruluşunu açıklamak için TÖDMF'nin belirlediği 100 kadar temsilci Ankara'da toplandı. Yenişehir Tuna Caddesi'ndeki lokalin içi Anadolu'dan gelen arkadaşlarla dolup taşıyordu. İçlerinde enstitü çıkışlıları vardı. Kimi yerlerde dernek yönetimleri bu arkadaşlara geçmişti. Tanıdıklarına takılıyordum: "Size yapılanları siz de öğretmen okulu çıkışlılara yapmıyorsunuzdur inşaallah!" Yüreklarine ansızın köz değmiş gibi, "Tövbe!" diyorlardı. "Çok yanımtır ciğerlerimiz, hiç yapar mıyız?"

O yıllar Ankara köylerinde ilköğretim müfettişi olarak çalışıyordum. Bir gün içlerinde Veli Demiröz, Talip Apaydın ve Dursun Kut'un da bulunduğu bir arkadaş topluluğu evime gelerek, kurucular arasında yer almamı istedi. Daha önce de açıkladım, kendimi böyle bir görevle istekli duymuyordum. Çoaktandır işbölümü çağı yaşayan dünyamızda halka ve yurda olan borçlarımızı

yazarak ödemek istiyordum. Gücümü bölüp parçalamak istemiyordum. "Sendikayı yaşlılar ele geçirecek, buna fırsat veremeyelim!" diyerek, Türkçenin o pek anlamlı deyişimiyle "karga tulumba" ettiler beni, kimliğimi alıp gittiler. Sedirde oturan anam kıs kıs gülyordu: "Sanki kendileri yaşlanmayacaklar!.." Ertesi gün listeyi imzalamadım. Sendika kuruldu. Genel yönetim ve yürütme kurullarının ilk toplantısında genel başkanı, sekreteri ve öteki görevlileri belirledik. On yıllık iktidarın sekizini memura, öğretmene baskı ile geçirmiş, partizanlığı göklerle çıkarmış DP döneminde çok çile çekmiş olan Safa Güner o sırada Zonguldak'ta bir özel okulun müdürüydü. Genel yönetim kurulu üyesi olarak aramızda bulunuyordu. Kendisine Zonguldak ve çevresinin temsilciliğini de verdik. Ses çıkarmadan kabul etti. Genel başkan olarak bir kendime, bir de denetimim altında çalışacak olan bu yılların eğitimcisi, Köy Enstitüsü kurucusuna bakıyordum. Güç veriyordu duruşu. Sadece bana değil, hepimize...

Sonraki yıllarda Safa Güner'le hep birlikte çalıştık. İki yılda bir toplanan genel kurullarda, yürütme ve yönetim kurullarında sürekli birlikteydik. 624 sayılı yasaya göre bizim sadece adımız sendika idi. Gerçekte dernekler kadar kısıtlıydık. Toplu sözleşme ve grev hakkımız, profesyonel çalışma olanaklarımız yoktu. "Hiç bir biçimde" politika yapamazdık. Hiç bir biçimde yönetime katılamazdık. Ulusal eğitimin, öğretmenlerin ve yurt sorunlarının çözümünde "İrfan ordusu" nun etkisi böyle bir anlayışla yok gibi bir duruma indirilmişti. Safa Güner ilk toplantımızda söyledi: "Deneysinaya olanakları genişleteceğiz. Her şeyden önce bu anayasa ileri bir anayasadır. Karamsar olmadan işimize bakalım..."

Çalışmaktan başka yapacağımız yoktu zaten. Büro işlerini kimi zaman genç bir öğrencinin yarım günü ile, kimi zaman açığa bir öğretmenin emeği ile götürüyorduk. Şube ve üye sayımız artıyordu. Genel merkezde sürekli oturacak, yazılara ve telefonlara yanıt verecek, uzaktan yakından gelen öğretmenlerle ilgileyecek tam günlük insanlara gereksinmemiz vardı. Arkadaşlara, emekliye ayrılmış meslektaşların büyük olanak olduğunu anlatmağa çalıştım. Böylece Osman Akol, Hürrem Arman, Hamdi Konur gibi, Ankara'ya taşınan Safa Güner'den de yararlanmaya başladık.

Hepi topu altı yıl sürdü Türkiye Öğretmenler Sendikası. Safa Güner, uzun süre ücret almadan, kendisinden bir kuşak genç Musa Çınar'la birlikte, gittikçe çoğalan işlere omuz verdi. Aylıklı büro elemanlarımız gibi gece gündüz didindi. İşlerin içindeki zorlukları dışardan yeterince göremeyen kimi arkadaşları, benim yaşlılarla çalışmamı, tutucu eğilimlere kapıldığımı yorarak çok eleştirtiler. Safa Güner'in bizim çocuklar arasındaki adı "TÖS Dede" idi, ama gençliğinde yaşta değil başta olduğunu kanıtlayanlardandı. Belki bin toplantı yaptık birlikte, onun bir kez bile tutucu görüşler savunduğunu görmedim. Sendikayı ve öğretmenleri zora sokacak önerilerin karşısına da mertçe dikilirdi. Sanırım şimdi o arkadaşlar arasında Safa Hoca'nın tutumunu daha iyi kavrayanlar çoktur.

BİR "HİZMETLİ" GİBİ...

Onunla uzun kısa yurt gezilerine çıktık. Birinde Kastamonu, Sinop çevresini dolaştık. İlçelerde geceledik. Halkla ve öğretmenlerle konuştuk. Safa Güner yanımda kendini sildi, denetimimde bir "hizmetli" gibi iş gördü sürekli. Bunu şimdi bile kolayca anlatamam. O gezide, yıllarca müdürlük yaptığı Göl

Köy Enstitüsü'nü gördük. Ailesiyle oturduğu kulübeye benzer evini gördük. Geçmiş yıllardan kalanlarla konuştuk. Zaman zaman bakıyordum, sanki yurt ve halk için hiç bir iş yapmamıştı. Oralarda çok cömert ve güzel olan doğaya bile alacaksız alacaksız bakıyordu. Ondand ne zaman bir iş istesem dilim titirirdi. Bu yüzden sanırım, tastamam anlatmadan anlaşılan bir "iletişim" gelişti aramızda.

Ama böyle harsoluk çalışırken geçmiş Köy Enstitüsü yıllarından açmamıza vakit olmadı. Kimi zaman eşi Neriman ablayı alır bize gelirdi. Kimi zaman biz gider sofralardan otururduk. Gene de ağır basan günlük sorunları konuşmaktan eski yıllara dönemezdik. Bereket o da Ferit Oğuz Bayır, Hürrem Arman, Fikret Madaralı, S. Edip Balkır, Talip Apaydın, Abdulla Özkuçur gibi Enstitü anılarını yazıp yayımlamıştı. Hayranlıkla okuduğum bu anılardan ötürü geride kalan yılları özellikle konuşmak isterdim.

Sonra ne oldu? Türkiye'de halk, Türkiye Öğretmenler Sendikası'na olağanüstü sevgi ve ilgi gösterdi. Yurdun bin bir köşesinde yaptığımız söyleşilere köylü kasabalı milyonlar katıldı. Türkiye öğretmenlerinin ortak yapıtı olan Enstitüler gibi TÖS de, yukarıdakilerce anlaşılmadı ne yazık, her ikisinin de çabalarından yeterince ders çıkarılmadı. Bu yüzden yurdumuz, içine düşürüldüğü bunalımları daha büyük boyutlarda yaşamak zorunda kaldı.

Mustafa Ekmekçi arkadaşım telefonda, "Başın sağ olsun, TÖS Dede öldü!" dediği zaman gülümsedim. Yılların gazetecisi, Türkçeyi kullanırken binde bir de olsa teklirdi. Safa Güner gibiler ölü mü hiç? Şu anda ondan ölmemiş, hiç ölmeyecek bir büyük insandan söz eder gibi söz ediyorum.

(Duisburg, 22 Kasım 1985).

